

Аналіз ситуації із забезпечення рівного права на воду та санітарію у Запоріжжі: місцевий рівень

Про пілотний проект у м. Запоріжжя

У січні-лютому 2015 р. у м. Запоріжжі зусиллями експертів міської екологічної громадської організації «Мама-86-Запоріжжя» проводилося тестування інструмента самооцінки доступу до води та санітарії на місцевому рівні, як складової частини мережевого проекту БЕГО «МАМА-86» "Забезпечення рівного права на воду та санітарію в Україні" за підтримки SIDA - Шведського агентства міжнародного розвитку

Метою тестування інструмента самооцінки у Запоріжжі було:

1) проведення самооцінки ситуації, що склалася в м. Запоріжжі і в області щодо забезпечення рівного права на воду, з допомогою збору та аналізу інформації на основі інструменту та підготовки аналізу.

У рамках підготовки самооцінки були виконані наступні роботи:

- Збирання інформації шляхом інформаційних запитів на адресу управлінь та департаментів Запорізької обласної державної адміністрації та Запорізької міської ради, КП «Водоканал», ГУ Держсанепідслужби у Запорізькій області, Управління державної пенітенціарної служби у Запорізькій області, ГУ ДСНС Запорізькій області;
- Збирання інформації відкритих офіційних джерел, зокрема нормативно-правових актів, звітів, програм, протоколів;
- Збирання та аналіз статистичної інформації щодо ВП та ВВ у Запоріжжі та області у органах статистики;
- Збирання інформації шляхом опитування експертів та зацікавлених сторін, мешканців міста;
- Заповнення інструменту та виставлення балів і проведення самооцінки;
- Аналіз ситуації щодо забезпечення рівного права відповідно до формату та інформації Інструменту.

Представники місцевих органів влади, зокрема департаментів та управлінь Запорізької обласної державної адміністрації та Запорізької міської ради, поставилися до проекту з розумінням і надали офіційну інформацію на наші запити в межах своєї компетенції. Активну допомогу у роботі надали фахівці Держсанепідслужби, які гостро ставлять питання забезпечення населення міста та області якісною питною водою, самі піднімають проблему на нарадах у ЗОДА.

Зацікавлені особи, яких стосувалися питання анкети, зокрема керівники лікувальних та профілактичних закладів, шкіл, дитсадків, волонтери, які допомагають переселенцям, жителі приватного сектору Запоріжжя, відкрито розповіли про свої проблеми.

Однак суттєвою перешкодою в роботі була відмова керівництва КП «Водоканал», яке здійснює надання послуг із водопостачання та водовідведення у Запоріжжі та частині області, відповідати на деякі питання. Тож інформація про відповідну роботу КП «Водоканал» збиралася з відкритих джерел, зокрема з офіційного сайту підприємства, офіційних документів місцевих та державних органів влади, на основі думок експертів та громадськості.

У цій роботі брали участь експерти міської екологічної організації «МАМА-86-Запоріжжя»:

Єлькін Андрій, голова Координаційної Ради, еколог; експерт з питань водозабезпечення та санітарії;

Жавжарова Тетяна, заступник голови Координаційної Ради, журналіст, експерт з питань соціального захисту населення;

Шанц Людмила, експерт з питань тарифної політики у ЖКГ, ГО «Вікторія»;
Тулушев Євген, Богдановський Віктор, експерти з питань якості питної води та санітарно-епідеміологічного контролю, Державна СЕС Запорізької області.

Розділ 1.

Основи державного управління у сфері забезпечення рівного доступу до води та санітарії

Профіль регіону м. Запоріжжя відповідно Інструменту самооцінки

	2010 г.	2013 г.	Источник
Население города Запорожья, наявное	772 600	762 377 (на 1 січня 2014)	ГУ статистики Запорізької області
Население Запорожской области, всего	1 811 700	1 775 800	ГУ статистики
Городских жителей наявное	1 391 600	1 369 000	
сельских жителей наявное	420 100	406 800	
Площадь (га)	33 099 га	33 099	Запорізька міська рада
РВП на душу населения (грн на человека)	23 657	30 656 (2012 год)	Держстат
% населения с доходами ниже прожиточного минимума	8,8% (152,2 тис. осіб)	9,9% (169 тис. осіб)	ГУ статистики
% безработного населения трудоспособного возраста	8,2	7	ГУ статистики
% городского населения	76.8%	77.1%	
% сельского населения	23.2%	22.9%	
Возобновляемые ресурсы природных подземных вод (м ³ на душу населения)	299,5 тис.м ³ /добу, 109,32 млн. м ³ /рік, в перерахунку на 1 особу – 61,56 м ³ /рік		Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Запорізькій області у 2013 році, розділ 7.2.1
Использовано на хозяйственно-питьевые потребности (м ³ на душу населения)	105,7млн.м ³ /рік, в перерахунку на 1 особу 58,68 м ³ /рік	93,17 млн. м ³ /рік, в перерахунку на 1 особу 52,47 м ³ /рік	Екологічний паспорт Запорізької області за 2010 рік, табл. 11 Екологічний паспорт Запорізької області за 2013 рік, табл. 11
% населения жителей города Запорожья без доступа к безопасной питьевой воде	6,8% У містах Запорізької	9%	Національна доповідь про якість питної води та стан

	області: 1, 2%		питного водопостачання в Україні (за 2010 та 2013 роки відповідно)
% населення жителів Запоріжської області <u>без</u> доступу к безопасной питьевой воде	В цілому по області - 13,4% в т.ч. Смт – 18,6 %, Села – 46 %	В цілому по області - 13,2 %, в т.ч. Смт – 19,8 %, Села – 26,5 %	Національна доповідь про якість питної води та стан питного водопостачання в Україні (за 2010 та 2013 роки відповідно)
% населення міст Запорізької області <u>без</u> доступу к канализации	23, 1% (немає централізованого водовідведення) Запоріжжя: 24%	Неохоплені централізованим водовідведенням у 2013 році становить: Міста – 34,4 %, Смт – 77,9 %, Села – 98 %	ЗОДА, Національна доповідь про якість питної води та стан питного водопостачання в Україні
% населення Запоріжської області <u>без</u> доступу к канализации	Сільська місцевість: 97,2% (немає централізованого водовідведення) Смт – 82%	Відсоток населення, неохопленого централізованим водовідведенням у 2013 році становить: По області – 49,8 %, Села – 98 %	Національна доповідь про якість питної води та стан питного водопостачання в Україні (за 2010 та 2013 роки відповідно)
% населення Запоріжжя <u>без</u> доступу к очистке стоков	24	32,9	ЗОДА
% населення Запоріжської області <u>без</u> доступу к очистке стоков	98,6	98	ЗОДА
Государственные финансовые ресурсы, <u>израсходованные</u> на сектор водоснабжения и канализации			
Государственные финансовые ресурсы, <u>израсходованные</u> на обеспечение равного доступа к воде и санитарии			

Житловий фонд Запоріжжя на 87,6% охоплено центральним водопостачанням, на 67,1% – центральною каналізацією (дані 2013 р.). Основною проблемою є зношеність водопровідно-каналізаційних мереж. Так, 71% водопровідних труб в Запоріжжі прокладено більш ніж 50 років тому. Відсоток водопровідних труб, прокладених менш ніж 10 років, складає усього 4,1 %.

Ремонт та заміна водопровідних мереж виконуються переважно не з метою попередження аварійних ситуацій, а тільки в екстрених випадках.

На 1995 рік, коли почалася підготовка проекту «Програма інвестицій та розвитку системи водопостачання та очищення води в м. Запоріжжі», втрати води у процесі водоочищення та розподільчій мережі сягали більше 40% виробництва. Повне біологічне очищення проходило менше 60% стічних вод, решта (до 500,0 тис.м³ на добу) – тільки первинне механічне очищення. Викиди неочищених стічних вод в р. Дніпро створювали серйозну екологічну небезпеку для басейну Дніпра, і найбільше для населених пунктів, розташованих нижче за течією р. Дніпро та у Чорноморському басейні.

У 1995 р. Запорізька міська рада, Запорізька обласна державна адміністрація та Держжитлокомунгосп України звернулися до Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР) з проханням надати позику для модернізації системи водопостачання та водовідведення. 21 травня 1999 року в м. Києві було підписано та 19 жовтня 1999 року ратифіковано Законом України № 1162-XIV Гарантійну угоду («Програма інвестицій та розвитку системи водопостачання та очищення води в м. Запоріжжі») між Україною та ЄБРР. Крім того, було укладено наступні угоди:

- Кредитна угода «Програма інвестицій та розвитку системи водопостачання та очищення води в м. Запоріжжя» між ЄБРР та КП «Водоканал» м. Запоріжжя від 21.05.1999;
- Угода про Проектні фонди та гарантії впровадження проекту «Програма інвестицій та розвитку системи водопостачання та очищення води м. Запоріжжя» між ЄБРР та містом Запоріжжя від 21.05.1999;
- Угода про підтримку Проекту «Програма інвестицій та розвитку системи водопостачання та очищення води м. Запоріжжя» між ЄБРР та Запорізькою областю від 21.05.1999.

З метою забезпечення виконання фінансових зобов'язань перед ЄБРР в рамках Гарантійної угоди також було підписано три Угоди про відшкодування з визначенням обсягу прав та обов'язків сторін:

- Угода про відшкодування коштів між містом Запоріжжя та КП «Водоканал» від 17.05.1999;
- Угода про відшкодування коштів між Запорізькою областю та містом Запоріжжя від 17.05.1999;
- Угода про порядок відшкодування витрат державного бюджету, які можуть виникнути внаслідок виконання Україною гарантійних зобов'язань за Гарантійною угодою між Україною та ЄБРР від 14.05.1999 між Міністерством фінансів України та Запорізькою обласною державною адміністрацією.
- Кредитною угодою передбачалось надання кредиту ЄБРР на 15 років, включаючи 4 роки пільгового періоду, під час якого сплачуються лише відсотки.

Фінансування Проекту передбачалося здійснити в обсязі 42,5 млн.дол.США за рахунок наступних джерел:

- кошти кредиту ЄБРР 28,0 млн.дол.США (65,9%)
- власні кошти КП «Водоканал» 9,3 млн. дол.США (21,8%)
- кошти міського бюджету міста Запоріжжя 3,0 млн.дол.США (7,1%)
- гранти країн-донорів 2,2, млн.дол.США (5,2%)

Згідно з умовами Кредитної угоди планувалось реалізувати п'ять проектів, а саме:

- розширення та реконструкція центральних каналізаційних очисних споруд Лівого берега (ЦОС-1) м. Запоріжжя з їх повним механічним та біологічним очищенням;
- реконструкція Дніпровської водопровідної станції (ДВС-1) м. Запоріжжя з використанням сучасної технології знезараження води із значним зменшенням використання хлору;
- заміна насосів і електродвигунів на п'яти водопровідних і восьми каналізаційних насосних станціях м. Запоріжжя, що істотно зменшувало кількість спожитої електроенергії;
- відновлення водопровідних мереж в м. Запоріжжі із закупівлею нового устаткування для безтраншейної прокладки трубопроводів і навчанням персоналу підприємства по застосуванню цього устаткування;
- встановлення приладів обліку і використання водозберігаючих заходів і аналітичної програми з вивчення питомого водоспоживання в житловому секторі м. Запоріжжя.

Відповідальним за впровадження Проекту було визначено Мінрегіон України, координатором – Мінекономрозвитку України, а Міністерство фінансів України здійснювало контроль за цільовим використанням коштів.

Звіт про виконання Кредитної угоди «Програма інвестицій та розвитку системи водопостачання та очищення води в м. Запоріжжі» між ЄБРР та комунальним підприємством «Водоканал» затверджений рішенням Запорізької міської ради №9 від 05.03.2014.

Маємо такі **результати** Програми:

1. Завершення Проекту «Розширення та реконструкція центральних каналізаційних очисних споруд Лівого берега (ЦОС-1) м. Запоріжжя», що дозволило повністю припинити скидання неочищених стічних вод у р. Дніпро (більше 80,0 тис.м³ на добу).

При реконструкції ЦОС-1 була вперше застосована на Україні технологія нітро- і денітрифікації, яка дозволила понизити скидання біогенних елементів (азот, фосфор) в ріку. Окрім цього, знижено обсяги скидання основних забруднювачів: азоту амонійного і нітритного – в 4 рази, фосфатів та біологічне споживання кисню – в 2 рази, зважених речовин – в 3 рази. Це забезпечило підвищення якості води у Дніпрі та зниження витрат на будівництво і експлуатацію очисних споруд в населених пунктах, розташованих нижче за течією.

2. По об'єкту ДВС-1 було виконано заміну застарілого устаткування, вдосконалено технологію очищення води, упроваджено сучасну технологію знезараження води, що дозволило в 2 рази понизити рівень хлорорганічних сполук нижче допустимих значень. Окрім цього, зменшено використання хлору в 3 рази – з 630 до 211 тонн на рік.

3. Було виконано заміну старого технологічного і електротехнічного устаткування на насосних станціях на сучасне устаткування з більш кращими техніко-економічними показниками, що дозволило майже на 28% скоротити обсяги споживання електроенергії реконструйованими насосними станціями. Це, в свою чергу, дало можливість стримувати зростання рівня тарифів. Для порівняння, у разі не проведення реконструкції по заміні насосів і електродвигунів тарифи на послуги з водопостачання та водовідведення на сьогоднішній день були б вище на 8,5%.

У відповідності із затвердженим Проектом та в рамках контракту було реконструйовано 13 насосних станцій, у тому числі: 5 водопровідних (насосні станції «ДВС-1 (стара), ДВС-1 (нова), «Леваневська», «Соцмісто», «Павло-Кічкас»); 8 каналізаційних (каналізаційні насосні станції №№ 1,2,7,9,22,23,24,30).

Після проведеної реконструкції каналізаційних і водопровідних насосних станцій, внаслідок заміни основних і дренажних насосних агрегатів збільшився ступінь захисту від аварійних ситуацій, і відповідно, знизився ризик негативної дії на оточуюче природне середовище.

4. Виконано заміну аварійних ділянок на магістральних і розподільних мережах водопостачання, що дозволило ліквідувати витоки води (які до реконструкції щорічно складали близько 850 випадків) і забезпечити безперебійне водопостачання правобережної частини міста. Всього за контрактом було замінено труб загальною довжиною 28,655 км. Слід зазначити, що за останні 13 років на баланс КП «Водоканал» було прийнято 853,2 км мереж, зношеність яких складає понад 50 %, аварійних та безгоспних мереж.

5. Досліджено побутове водоспоживання, проведено роботи з метою виявлення втрат води, змонтовано 553 вузли обліку (у тому числі 238 механічних та 315 з електронним інтегратором) на вводах в 472 житлові будинки, 19 вузлів обліку на розподільчих мережах, встановлено 85 комплектів водозберігаючої сантехніки, встановлено 3 834 квартирних вузлів обліку холодної і гарячої води, встановлено поквартирно 216 регуляторів тиску.

Угодою передбачено співфінансування Проекту з бюджету міста впродовж 1999-2002 років у сумі 3 млн.дол.США, але отримано на рахунки КП «Водоканал» та використано впродовж 2002-2011 років 3,9 млн. дол. США.

Власні кошти КП «Водоканал» склали 16,2 млн. дол.США, або 29,9% від загального обсягу інвестицій. За рахунок власних коштів підприємство сплачувало виконані роботи по Контрактах, відсотки за кредитом та комісії за зобов'язаннями (резервування коштів), плату за надання Гарантом гарантії повернення кредиту (Мінфіну), витрати за відкриття та обслуговування акредитивів і комісію за покупку валюти, крім того непередбачені техніко-економічним обґрунтуванням витрати на сплату зборів та митних платежів, а також невідшкодований ПДВ.

Протягом дії Кредитної угоди між ЄБРР та КП «Водоканал» підприємством всього було виплачено:

- основна сума боргу: 21 473 035,71 дол.США та 6 102 533,60 Євро
- відсотки та комісії: 4 510 969,83 дол. США та 1 288 888,18 Євро.

Зазначено, що здорожчення вартості за трьома проектами склало 56,5 млн. грн. Затримка, яка мала місце при освоєнні коштів кредиту, хоч і призвела до збільшення зобов'язань позичальника по виплаті плати за зобов'язання на суму близько 2,0 млн. грн., але при цьому значною мірою зменшила зобов'язання по виплаті відсотків на суму більше 50,0 млн. грн.

Кредитна угода призвела до підвищення тарифів на водопостачання та водовідведення вдвічі, що, на думку робочої групи, призвело до підвищення кількості громадян, які втратили доступ до води з фінансових причин. (Точних даних про відключення «Водоканал» не надав, непрямыми доказами гіпотези є дані про зростання кількості споживачів без доступу до ВП з 6,8% у 2010 р. до 12,4% у 2013 р.).

З іншого боку, що стосується впливу на рівень тарифів кредиту ЄБРР, отриманого КП «Водоканал» для здійснення масштабної реконструкції підприємства, то реалізація проекту з заміни насосного устаткування на менш енерговитратне дало можливість значно знизити витрати на електроенергію, тим самим забезпечивши зниження темпів зростання тарифів на послуги водопостачання і водовідведення внаслідок постійного росту цін на електроенергію за останні роки - вважають фахівці КП «Водоканал». На вартість послуг значно впливають об'єктивні причини, які не залежать від основної діяльності підприємства та постійно зростають, а саме: ціни на енергоносії, паливо, реагенти, розмір мінімальної заробітної плати відповідно до чинного законодавства, вартість послуг сторонніх організацій та ін., що вимагає переглядати тарифи для забезпечення технологічного процесу виробництва питної води та очищення стоків.

Виходячи з коментарів, які надані керівництвом КП "Водоканал", на рівень зростання тарифів, значною мірою вплинуло зменшення рівня перехресного субсидування споживачів тобто зменшення перехресного субсидування одних категорій споживачів за рахунок інших.

Таким чином, на думку фахівців комунального підприємства, зростання тарифів у м. Запоріжжя відбувалось не за рахунок кредиту ЄБРР, а за рахунок інфляційних процесів та змін чинного законодавства (мінімальної зарплати, податків, індексації, амортизаційної політики та ін.). Підвищення тарифів ніякою мірою не впливає на кількість громадян, які втратили доступ до води з фінансових причин, так як надання послуги з водопостачання КП «Водоканал» здійснює незалежно від фінансового стану споживача. Підприємство здійснює безпосередньо нарахування за надані послуги населенню, з яким знаходиться у договірних відносинах. Нарахування за послуги водопостачання та водовідведення населенню, яке мешкає у житловому фонді не комунальної власності здійснюється безпосередньо ЖБК, ОСББ та підприємствами міста та області, у яких є відомче житло.

На думку робочої групи, все населення було змушене економити воду. За підсумками 2014 року, використано води на 10 млн. куб. м менше, ніж у 2014 р.: біля 80 млн. проти 90 млн. торік.

Як наслідок складного економічного становища населення та складнощів отримання субсидій, відсоток оплати населення за надані послуги водопостачання та водовідведення в 2013 році становив 95,5%. Дебіторська заборгованість за надані послуги водопостачання та водовідведення у Запоріжжі на 01.01.2014 склала 158,6 млн.грн., у т.ч. від населення – 104,9 млн.грн.

Запорізька область включена до Загальнодержавної програми «Питна вода України» на 2006-2020 роки, але цілі цієї програми далекі від досягнення. Згідно з перевітками Рахункової палати, рівень виконання заходів її першого етапу (2006-2010 роки) за рахунок бюджетних коштів становив лише 16,9%. З державного бюджету за 2007-2011 роки спрямовано 45% від загального обсягу коштів. Заплановано окремі заходи з метою підключення до послуг ВП та ВВ окремих селищ, подолання географічної нерівності, надання субсидій незахищеним та маргіналізованим прошаркам суспільства.

З метою забезпечення населення області питною водою гарантованої якості затверджена рішенням обласної ради від 31.05.2012 № 10 **Програма «Питна вода Запорізької області» на 2012-2020рр.**, яка передбачає доведення об'єму та якості питної води, що подається населенню області до встановлених нормативів, охорону джерел питного водопостачання, нормативно-правове та науково-технічне забезпечення з урахуванням стандартів, технологій, засобів і методів, прийнятих у Європейському Союзі.

Нещодавно рішенням Запорізької міської ради №17 від 2015-01-15 була затверджена **Програма «Про забезпечення екологічної безпеки м. Запоріжжя на 2015-2017 рр.**», яка передбачає виділення з міського бюджету 8 млн. 580 тис. грн. на реконструкцію каналізаційних колекторів довжиною 6,378 км у Запоріжжі.

З метою покращення екологічного стану водних об'єктів **водоохоронні заходи** включено до наступних регіональних програм:

1) Обласна комплексна програма охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки, затверджена рішенням Запорізької обласної ради від 28.03.2013 № 29;

2) Регіональна програма розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро в Запорізькій області на період до 2021 року, затверджена рішенням Запорізької обласної ради від 28.03.2013 № 26;

3) Програма природоохоронних заходів, спрямованих на охорону довкілля, раціональне використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки міста Запоріжжя, затверджена рішенням міської ради від 24.12.2012 № 24.

Контроль. У облдержадміністрації питання доступу до води та санітарії розглядає постійна комісія обласної ради з питань власності та житлово-комунального господарства.

Держсанепідслужба Запорізької області у 2013 рік провела перевірки об'єктів, що забезпечують питною водою населення численністю понад 100 тисяч осіб, з питань контролю за дотриманням вимог санітарного законодавства. Плановим перевіркам підлягали суб'єкти господарської діяльності, які забезпечують питною водою населення міст Запоріжжя, Бердянська, Мелітополя і Якимівського району. Загалом таких суб'єктів господарювання 5, до їх складу входить 18 об'єктів водопостачання. Всі вони перевірені із застосуванням лабораторно-інструментальних методів контролю. Порушення вимог санітарного законодавства були виявлені в 100 випадках.

З серпня 2014 р. перевірки СЕС підприємств, установ та організацій призупинено. Призупинено перевірки санітарно-технічного стану об'єктів водопостачання. Лабораторний контроль якості питної води організований на базі лабораторій «Запорізький ОЛЦ ДСЕСУ».

На регіональному рівні Управління житлово-комунального господарства Запорізької обласної державної адміністрації щороку, не пізніше 1 лютого, подає постійній комісії обласної ради з питань власності та житлово-комунального господарства інформацію про хід виконання завдань, визначених Регіональною цільовою програмою «Питна вода Запорізької області» на 2012-2020 роки. Плани та результати роботи забезпечення населення Запоріжжя та Запорізької області доступом до водопостачання та водовідведення публікуються на відповідних сайтах, обговорюються на нарадах і доносяться до громади ЗМІ. Робиться це неоперативно: так, станом на лютий 2015 р. у більшості оприлюднені лише звіти за 2013 рік та плани на 2014 р.

Міське КП «Водоканал» надає звіти Департаменту житлово-комунального господарства Запорізької міської ради. Громадськості та журналістам відповідна інформація не надається (приклад: відома Запорізька газета «Суббота» надсилала 4 запити до КП «Основание» та «Водоканал» щодо користування бюджетними коштами, на які не отримала відповіді, про що головний редактор Богдан Василенко написав у статтях, за які був викликаний «Водоканалом» до суду. Суд постановив заборонити панові Василенку розповсюджувати будь-яку інформацію про «Водоканал». Рішення свідчить про свободу слова у Запоріжжі та чесність запорізьких суддів).

Протягом 2014-початку 2015 року правоохоронні органи та УБОЗ завели декілька справ щодо колишніх посадових осіб «Водоканалу» та Департаменту.

Право на інформацію про забезпечення рівного права на воду та санітарію у Запоріжжі реалізувати складно. Обмежена кількість інформації оприлюднюється на офіційних сайтах ЗОДА, мерії, «Водоканалу». На сайті Запорізького ГУ Держсанепідслужби щотижня оприлюднюється інформація про санітарно-гігієнічну ситуацію, зокрема про якість відібраних проб води. Право громадян надавати прямі запити органам влади та КП в усній формі або по телефону практично ігнорується. Місцеві органи влади та державні структури, комунальні підприємства, вимагають оформлювати письмові запити, відповіді на які даються часто неоперативно і формально.

Як показав досвід «Мама-86», КП «Водоканал» проявив закритість для громадськості і відповідає на запити громадян та журналістів, що відкриває інформацію лише офіційним державним структурам. Департамент ЖКГ також надає формальні відписки.

З іншого боку, на офіційному сайті КП «Водоканал» висвітлюється інформація щодо різних сфер діяльності підприємства, якою може зацікавитися споживач водопровідної води. Інформація про якість питної води за органолептичними, хімічними та мікробіологічними показниками після очисних споруд ДВС-1, ДВС-2 та в розподільній мережі міста щомісячно виставляється на офіційному сайті КП «Водоканал» www.vodokanal.zp.ua. На сайті розміщується архів даних, що дозволяє відстежити зміну якості питної води в різні сезони року. Також в інформації наводяться

нормативні значення показників води, що надає можливість для самостійного оцінювання її якості.

Крім того, на сайті викладена розширена інформація з опису технології очистки питної води, надаються звіти про:

- кількість поданої води в мережу,
- кількість аварійно-відновлювальних робіт,
- кількість перевірених приладів обліку води,
- кількість заміненних труб,
- час та тривалість ремонтів в системах водопостачання, та пов'язане з ними тимчасове припинення подачі води населенню, тощо.

Додатково якість питної води оприлюднюється на шпальтах газети «Запорізька Січ». Виходячи з офіційних коментарів керівництва підприємства, «КП «Водоканал» періодично відповідає на письмові запити від фізичних та юридичних осіб щодо якості питної води. Також, роз'яснення з цього питання підприємство надає населенню в усній формі та телефонному режимі. Фахівці і робітники КП «Водоканал» завжди дуже ввічливо відповідають на запитання та різні запити громадян, організацій у різних формах звернення. Підприємство завжди реагує на скарги населення стосовно якості питної води, проводить необхідні заходи щодо усунення проблем з якістю, за необхідністю організовує відбір проб та інформує скаржника про виконані роботи та результати досліджень».

КП «Водоканал» надав наступний коментар щодо звернень громадян: «За 2014 рік на підприємстві зареєстровані 636 звернень (скарг, пропозицій) громадян. Прийом генерального директора відвідало 96 громадян. Терміни розгляди звернень громадян, визначені чинним законодавством не порушувалися. Ведеться щоденна попереджувальна робота. На всі звернення надані детальні і аргументовані відповіді. У разі, якщо звернення вимагає додаткової обробки, терміни розгляду подовжуються. В цьому випадку заявникам даються відповіді, де вказується термін надання відповіді, причини продовження терміну розгляду».

Громадяни мають право брати участь у прийнятті рішень через громадський контроль та громадські обговорення питань, пов'язаних з рівнем та якістю послуг. Але такі обговорення мало використовуються як представниками влади, так і громадськістю. Так, рішення про взяття кредиту КП «Водоканал» на модернізацію системи ВП приймалося місцевими органами влади. Саме це рішення призвело до зміни тарифів на ВП та ВВ, але й це рішення приймалося «Водоканалом» та міськрадою без врахування позиції територіальних громад, після формальних слухань, де члени громади були проти.

Рішення про заходи профілактичного ремонту, що призводять до довгострокового припинення постачання населенню води, приймаються одноосібно і без участі представників громадськості. Передбачено механізми захисту порушених прав у суді та отримання компенсацій у разі надання неякісних послуг ВП та ВВ споживачам. Однак практика перерахування плати за надання неякісних послуг відсутня через незнання споживачами своїх прав та небажання їх відстоювати.

Розділ 2.

Скорочення географічної нерівності

	2010 р.	2013 р.	Джерело
Рівень доступу до безпечної питної води в м. Запоріжжі (%)	93,2%	87,6%	ЗОДА
Рівень доступу до безпечної питної води в сільських районах Запорізької області (%)	54,0%	73,5,0%	ЗОГА
Рівень доступу до ВВ та централізованої каналізації у місті (%)	76,0%	67,1%	Данние ЗОГА
Рівень доступу до ВВ та централізованої каналізації в сільських районах (%)	1,4%	2%	Данние ЗОГА
Державні фінанси, витрачені на скорочення географічних нерівностей у доступі до безпечної води та санітарії (млн. грн)	Всього 4,831 (з держ.	Всього 12,302 (з держ.	Данние ЗОГА

	бюджету 1,940 млн. грн., з обл. бюджету - 2,891)	бюджету 1,544 грн., з обл. бюджету 10,758)	
Державні фінансові ресурси, витрачені на скорочення географічних відмінностей у доступі до безпечної води та санітарії (грн на душу населення Запорізької області)	1,60	6,06	
Державні фінансові ресурси, витрачені на скорочення географічних відмінностей у доступі до безпечної води та санітарії (% від бюджетних витрат на цілі, пов'язані з водою та санітарією)	-	-	

Біля 90% території Запорізької області географічно дуже бідна водними ресурсами: вже у кілометрі від заплави Дніпра починається безводний степ. Водопровідне господарство області характеризується дефіцитом питної води (близько 500 тис. куб. м/добу). Централізованим питним водопостачанням у Запорізькій області забезпечені 18 з 23 селищ і 560 сільських населених пунктів з 914, у яких мешкає 86,6% населення області. При цьому, 73,5% населення має можливість отримувати послуги централізованого водопостачання цілодобово.

Населення 220 сільських населених пунктів Оріхівського, Гуляйпільського, Пологівського, Приморського, Бердянського, Чернігівського, Приазовського та Якимівського районів користуються тільки привозною водою, що складає 7,2% від загальної чисельності населення області. Питне водопостачання області на 89% забезпечується за рахунок поверхневих джерел (р. Дніпро) і на 11% - із підземних джерел.

За результатами соціально-гігієнічного моніторингу СЕС, 448 населених пунктів області користуються питною водою, яка не відповідає гігієнічним нормативам за органолептичними властивостями та санітарно-хімічними показниками (мінералізація, підвищені концентрації заліза, марганцю).

Близько 79% запасів підземних вод за фізико-хімічними показниками (вмісту заліза, марганцю, загальної мінералізації та жорсткості) не відповідає вимогам Державних санітарних норм і правил 2.2.4-171-10 „Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною”. На більшості об'єктів питного водопостачання не дотримується режим санітарної охорони. Витоки з аварійних мереж призводять до вторинного забруднення питної води, підтоплення територій населених пунктів Запорізької області та забруднення навколишнього середовища.

Станом на 2012 р. у Запорізькій області налічувалося 433 водопроводи, 151 окрема водопровідна мережа, 1042 свердловини, 4078 вуличних колективних установок питного водопостачання (колонок, кранів).

Основна проблема в забезпеченні населення області питною водою полягає в незадовільному матеріально-технічному стані об'єктів водопровідно-каналізаційного господарства. У ветхому та аварійному стані перебувала третина водоводів: 788 км із загальної довжини труб 2425 км. Як наслідок, витік води, відпущеної споживачам, становив 57,7%.

У Запорізькій області централізованим водовідведенням забезпечено лише 2% населення, що створює значні загрози вторинного забруднення джерел водопостачання стічними водами, спалахів інфекційних хвороб, погіршення санітарно-епідемічної ситуації в області.

В області, окрім міст Запоріжжя, Токмак, Енергодар, Бердянськ, Вільнянськ, ніде не вирішена проблема очищення господарчо-побутових стоків.

Зокрема, у **Василівському районі** водопровідні споруди працюють в аварійному режимі. Ситуація ускладнюється незадовільним станом водопровідних мереж та подачею води за графіком, коли через пошкодження труб та підсоси вода в окремих випадках надходить до споживача гіршої якості, ніж на виході з джерела. Близько 78% водопровідних мереж потребують капітального ремонту (реконструкції).

У сільських водопровідних мережах реєструються значні відхилення якісної питної води.

Для покращення якості питної води необхідно будівництво станції очистки води у м. Василівка та проведення капітального ремонту станції доочистки води в смт. Степногірськ.

Очисні споруди м. Василівка знаходяться в незадовільному стані. З 2004 року на них проводиться реконструкція, яка і по теперішній час не завершена.

Експлуатація каналізаційних систем ускладнена ще й тим, що через постійний дефіцит коштів напірні та самопливні каналізаційні колектори побудовані в одну нитку. При такій системі транспортування стоків у процесі експлуатації неминуче періодичне скидання неочищених стоків у водні об'єкти в разі аварійних зупинок насосних станцій, поривів напірних колекторів і раптових відключень електроенергії. Замість планово-попереджувальних ремонтів на спорудах і мережах каналізації ведуться аварійно-відновлювальні роботи.

Регіональна програма будівництва, реконструкції, модернізації об'єктів інфраструктури, соціально-культурного та екологічного призначення у Запорізькій області на період до 2016 року затверджена рішенням Запорізької обласної ради від 27.09.2011 № 4. Протягом 2007-2011 рр. виконання заходів Програми згідно з плановим показником проводилося несистемно, звітує облрада. За рівнем виконання плану найвищим є показник із будівництва водопроводів – 94 %, зокрема, при запланованих 12,6 км побудовано 11,9 км. Щодо всіх інших заходів простежується суттєве невиконання. Так, зокрема, план реконструкції водопровідних мереж виконано лише на 26 %, їх будівництва – на 37 %.

Протягом 2013 р. з обласного бюджету в рамках Регіональної програми будівництва, реконструкції, модернізації об'єктів інфраструктури виділено кошти на введення в дію артезіанської свердловини с. Ясне Мелітопольського району, прокладено 10,5 км водопровідної мережі у селах Пологівського та Вільнянського районів. Реконструюється водопровід у м. Василівка.

В рамках **Програми реформування та розвитку житлово-комунального господарства Запорізької області на 2010-2014 роки** коштами обласного бюджету погашено кредиторську заборгованість 2012 р. на будівництво «Водозабір з артезіанської свердловини по вул. Чкалова смт Веселе».

В рамках Програми «Питна вода Запорізької області» кошти спрямовано на погашення кредиторської заборгованості та продовження робіт на об'єкті «Перекачуюча насосна станція на магістральному водогоні від м. Запоріжжя до смт Кушугум, Малокатеринівка, Балабине».

Децентралізовані системи ВП та/або ВВ перебувають у приватній власності і державою не фінансуються.

Результатами впровадження програм є підвищення доступу до водопостачання у сільських районах Запорізької області з 54% у 2010 р. до 73,5% у 2013 р., майже на 20%. Водовідведення та каналізація у сільській місцевості майже відсутні: 1,4% на 2010 р. і 2% на 2013 р.

КП «Облводоканал» планує реалізувати 26 проектів за рахунок обласного та державного бюджету, так і за рахунок залучення кредитних коштів.

Найбільш актуальними та такими, що потребують невідкладної реалізації, визначено проекти з капітального ремонту об'єктів водопровідно-каналізаційного господарства Василівського району, реконструкції водоводу питної води м. Вільнянськ - смт. Новомиколаївка Запорізької області», реконструкції каналізаційно-очисних споруд у м. Вільнянськ Запорізької області.

Розділ 3.

Забезпечення доступу для вразливих та маргіналізованих верств

Кількісна інформація про вразливі та маргіналізовані групи			
	2010 р.	2013 р.	Джерело
% населення, що має доступ до безпечної питної води			ЗОДА
в Запоріжжі	93,2	87,6	
Запорізькій області	54	73,5	
% найбільшого населення, що має доступ до безпечної питної води (%)	Немає даних	Немає даних	

% населення, що має доступ до каналізації та ВВ у Запоріжжі Запорізькій області	76 1,4	67,1 2	ЗОДА
% найбіднішого населення, що має доступ до каналізації та ВВ	Немає даних	Немає даних	
% громадських місць водозабезпечення та каналізації, доступних для осіб з обмеженими можливостями	Немає даних	Немає даних	
% шкіл Запоріжжя, що отримують достатні й адекватні послуги ВП та ВВ	100%	100%	Департамент освіти
% лікарень Запоріжжя, що отримують достатні й адекватні послуги ВП та ВВ	100%	100%	Управління з питань охорони здоров'я
% місць позбавлення волі, що отримують достатні й адекватні послуги ВП та ВВ	100%	100% У зв'язку з відсутністю очисних споруд значну небезпеку для стану навколишнього природного середовища становлять об'єкти Управління державного Департаменту з питань виконання покарань в Запорізькій області. П'ять колоній Департаменту, що розташовані на території області, не облаштовані ефективно функціонуючими очисними спорудами стічних вод, або вони зовсім відсутні.	Управління ДПтС у Запорізькій області, Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Запорізькій області у 2013 році, розділ 4.2.2
% осіб без певного місця проживання, які мають доступ до послуг ВП та санітарії у місцях громадського користування	Немає даних	Немає даних	
Кількість осіб, позбавлених доступу до	Немає даних	Немає даних	ЗОДА, міськрада, Департамент

безпечної питної води та санітарії, які проживають у районах, де такий доступ є			ЖКГ, Управління соціального захисту населення таких підрахунків не ведуть
Кількість осіб, які не мають доступу до каналізації, хоч проживають у районах, де такої доступ є	Немає даних	Немає даних	ЗОДА, міськрада, Департамент ЖКГ, Управління соціального захисту населення таких підрахунків не ведуть
Державні кошти, використані на забезпечення доступу до води вразливих та маргіналізованих груп (млн. грн)	Окремого цільового призначення коштів для надання доступу до води таких груп населення немає. Плани виділення коштів із Держбюджету, міського бюджету та комунальних підприємств передбачають «покращення/створення належних соціально-гігієнічних умов», реальне фінансування не відповідає планам		ЗОДА, міськрада, Департамент ЖКГ, Управління соціального захисту населення таких підрахунків не ведуть
Державні кошти, використані на забезпечення доступу до води вразливих та маргіналізованих груп (грн на душу населення)	Немає моніторингу доступу до води вразливих і маргіналізованих груп населення		ЗОДА, міськрада, Департамент ЖКГ, Управління соціального захисту населення таких підрахунків не ведуть

Малозабезпечені верстви населення. Працює адресна програма Уряду для соціальної підтримки малозабезпечених сімей при оплаті житлово-комунальних послуг. В м.Запоріжжя у 2010 році житловою субсидією користувалися 8900 заявників, уже у 2014 році – вдвічі більше, 18030 заявників. Серед отримувачів житлової субсидії пенсіонери, малозабезпечені сім'ї, сім'ї з мінімальними доходами, учасники війни, діти війни.

Для одержання компенсації сім'я має сплачувати свою частину платежу за комунальні послуги, у іншому випадку - надання компенсації припиняється. Звідси, вважаємо ми, зниження рівня доступу до ВП населення Запоріжжя: з 93,2% у 2010 р. до 87,6% у 2013 р.

На 2015 рік в міському бюджеті не передбачено збільшення сум на фінансування субсидій за водопостачання та водовідведення.

Всі лікувально-профілактичні та навчальні заклади у м. Запоріжжя мають центральну систему ВП та ВВ, яку надає КП «Водоканал», якість води у мережі контролює Держсанслужба на відповідність Державним санітарним нормам та правилам «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної до споживання людиною». Однак якість води «на крані» з серпня 2014 р. не контролюється СЕС (лише за заявою) згідно законодавчих вимог. При тому, що кошти на оплату житлово-комунальних послуг, зокрема ВП та ВВ, бюджетних закладів виділяються повною мірою, у 2015 році за рахунок коштів бюджету розвитку по об'єктам галузі охорони здоров'я виділено: КУ „Міська клінічна лікарня №2” на капітальний ремонт мережі водопостачання 55,000 тис.грн., КУ „6-а міська клінічна лікарня” на капітальний ремонт системи опалення, водопостачання та водовідведення на 2, 3 поверсі денного стаціонару 228,816 тис.грн., КУ “Запорізька міська багатопрофільна дитяча лікарня №5” на капітальний ремонт дільниці зовнішньої каналізації 97,744 тис.грн., КУ “Запорізька міська багатопрофільна дитяча лікарня №5” для заміни труби подачі холодної води в лікарню в головному корпусі 550,000 тис.грн., КЗ “Пологовий будинок №4” на капітальний ремонт сантехнічних стояків холодної, гарячої водопостачання, каналізації 187,372 тис.грн.

Складна ситуація із забезпеченням якісною водою пацієнтів лікувально-профілактичних закладів **Запорізької області** (проблема потребує окремого дослідження). Відомо, що 220 населених пунктів не мають доступу до центрального водозабезпечення і користуються привізною водою, а 448 населених пунктів Запорізької області користуються питною водою, яка не відповідає гігієнічним нормативам за органолептичними властивостями та санітарно-хімічними показниками. Є дані, що КУ «Обласна туберкульозна лікарня» ЗОР користується привізною

питною водою, яка зберігається в спеціальних цистернах і використовується для споживання хворими та приготування їжі. Із комунальних закладів «Центру первинної медико-санітарної допомоги» Оріхівської районної ради Запорізької області користуються привізною водою – 23 (70%), забезпечені центральною каналізацією – лише 4 (12%). Багато років гостро стоїть проблема із відсутністю централізованого водопостачання та каналізації та низькою якістю води у оздоровчих закладах пгт Кирилівка, де розташовані санаторії, бази відпочинку.

Загальнодержавною програмою "Питна вода України" на 2006-2020 роки передбачено конкретне адресне бюджетне фінансування для доочищення води для питних потреб **дошкільних і шкільних** закладів, однак наразі у дитсадках дітям дають для пиття звичайну кип'ячену воду з-під крана, а контролю дотримання питного режиму у школах не проводиться. Якість питної води та забезпечення питного режиму та дотримання гігієни у закладах освіти згідно із «Державними санітарними правилами і нормами влаштування, утримання загальноосвітніх навчальних закладів та організації навчально-виховного процесу» Держсанепідслужба зараз контролює лише на вимогу заявника.

Забезпеченням доступу **інвалідів** до ВП і ВВ у громадських місцях та в домашніх умовах не займається ніхто з державних органів. Лише Управління соціального захисту населення на їх запит оформлюють субсидії чи знижки на оплату ЖК-послуг інвалідам 1-2 груп. У інституційних закладах зручного доступу інвалідів у колясках до туалетів, попри вимоги ДсанПін2.2.4-171-10, не забезпечено майже ніде, оскільки будівлі будувалися без урахування потреб інвалідів. При Запорізькій міськраді створено комітет з питань доступу інвалідів до об'єктів інфраструктури, однак станом на грудень 2014 р. проблемою є, навіть, відсутність пандусів.

Проте є окрема державна політика для забезпечення доступу до безпечної питної води та санітарії **для засуджених**. Окрім оплати ВП та ВВ, виділяються кошти на заміну труб, отримання хімічного аналізу питної води та стічних вод усіх 11 установ виконання покарань Запорізької області. У зв'язку з відсутністю очисних споруд значну небезпеку для стану навколишнього природного середовища становлять об'єкти Управління державного Департаменту з питань виконання покарань в Запорізькій області. П'ять колоній Департаменту, що розташовані на території області, не облаштовані ефективно функціонуючими очисними спорудами стічних вод, або вони зовсім відсутні.

Крім державних урядових програм, у Запоріжжі працює Міська комплексна програма соціального захисту населення міста Запоріжжя. Зокрема, вже декілька років поспіль надається адресна допомога на часткове відшкодування витрат на житлово-комунальні послуги сім'ям, які виховують двох дітей-інвалідів (у 2014 році допомогу отримали 26 родин). Для осіб без визначеного місця проживання у Запоріжжі проведення санітарної обробки. У 2014 році таку допомогу отримали 30 осіб. Загальна сума витрат склала 1500 грн.

У Запоріжжі збудовано транзитне містечко для **переселенців**, розраховане на 544 особи, на лютий 2015 р. там мешкають біля 100 осіб. Містечко забезпечене системами ВП та ВВ, але оплату комунальних послуг бюджет не забезпечує. У Запоріжжі та області проживають біля 75 тис. переселенців із зони проведення АТО, окремих програм для моніторингу забезпечення їх водою та санітарією немає

Існує два відділення реінтеграції **безпритульних**, де вони отримують тимчасовий притулок, доступ до води та санітарії. Жодного державного будинку нічного перебування, де безпритульний міг би скористатися душею, у Запоріжжі немає. У області є 2 такі нічліжки, створені за рахунок благодійників, де є умови для санітарії. Також у області є благодійний центр для осіб, звільнених з місць позбавлення волі, із можливістю отримати доступ до санітарії. Питні фонтанчики відсутні у парках, громадських місцях Запоріжжя, є лише на пляжі у літній сезон. У місті гостро стоїть проблема наявності громадських туалетів: їх обмаль, вони платні, часто там немає води. Тож доступ бездомних до води та санітарії є епізодичним.

Даних про кількість мандрівників і кочових спільнот у Запорізькій області знайти не вдалося, органи соціального захисту населення їх обліку не ведуть, але кількість їх незначна. Ромське населення у Запорізькій області веде осілий спосіб життя і не кочує.

Проблемою доступу до водовідведення та санітарії жителів неформальних поселень та хрущоб, самовільно зайнятих будівель Запоріжжя та області, ніхто не займається.

Робоча група вважає гострою проблему домогосподарств, які не мають або втратили доступ до ВП та ВВ, хоча проживають у районах, де такий доступ наявний. Ми відзначили зниження рівня доступу до ВП та ВВ міста Запоріжжя, де працює КП «Водоканал»

Так, за даними ЗОДА, у міських районах Запоріжжя, попри наявність у місті центрального водопостачання, рівень господарств, у яких не було доступу до питної води на 2013 р. становив 12,4% (при тому, що до цього, у 2010 р., доступу до води не мали лише 6,8% домогосподарств). Тобто 5,6% господарства, раніше підключених до водопостачання, втратили цей доступ за три роки. Рівень доступу до водовідведення та центральної каналізації у Запоріжжі теж упав: у 2013 р. такий доступ не мали 32,9% мешканців Запоріжжя (тоді як у 2010 р. таких господарств було 14%).

Таку тенденцію ми пояснюємо зниженням рівня життя. По-перше, зростає смертність населення, через що все більше будинків у приватному секторі стоять залишеними господарями, з відключеними комунікаціями. Якщо маргіналізовані особи самовільно поселяються у таких покинутих будинках, то доступу до комунальних послуг не отримують. По-друге, за несплату послуг «Водоканал» відключає боржників від ВП та ВВ, про що свідчать оприлюднені графіки відключень за будинками (точних цифр відключень надавати відмовився, що може опосередковано свідчити про масштабність проблеми). Якщо особа з тих чи інших причин (боргів, технічних чи правових причин) втрачає доступ до води та санітарії, жодного фінансування для вирішення її проблеми не передбачено. Якщо особа не має формального права на отримання субсидії, хоч перебуває у скрутному матеріальному становищі і має заборгованість за житлово-комунальні послуги, держава їй не допоможе.

З іншого боку, з 01.10.2014р. спрощено порядок надання субсидій. Тобто, отримувати субсидію на житлово-комунальні послуги може кожний громадянин, а не тільки соціально незахищені верстви населення.

Розділ 4.

Підтримання прийнятних для всіх цін на послуги водопостачання та каналізації

Кількісна інформація щодо прийнятності цін			
Офіційне визнання прийнятності цін	<p>1) Право на отримання субсидії мають сім'ї, у яких розмір плати за житлово-комунальні послуги у межах норм споживання перевищує обсяг визначеного КМУ обов'язкового відсотка платежу за житлово-комунальні послуги:</p> <p>для домогосподарств, які складаються тільки з непрацевдатних громадян – 10% середньомісячного сукупного доходу;</p> <p>для домогосподарств, в складі яких є діти, інваліди I або II групи, – 10%;</p> <p>для всіх інших домогосподарств – 15% середньомісячного сукупного доходу.</p> <p>2) Сім'ї, у яких середньомісячний сукупний дохід за попередні шість місяців не перевищував величини прожиткового мінімуму для сім'ї, мають право на отримання компенсації додаткових витрат на оплату зокрема ВП та ВВ у зв'язку з підвищення цін і тарифів на послуги.</p> <p>Щомісячний платіж за надані послуги залежить від ступеню благоустрою будинку. Так, при нормі водоспоживання 0,245м³/доб платіж складає 58,99грн., а при водоспоживання 0,355 м³/доб платіж складає 85,48 грн.</p> <p>З 01.10.2014р. нарахування з урахуванням пільг пільговій категорії громадян здійснюється відповідно до затверджених соціальних нормативів.</p>		
	2010 (з 01.07.2010)	2013 (з 01.04.2012)	Джерело
Середня плата населення за послуги ВП та каналізації у місті Запоріжжя (грн на рік год)	1065,72 (88,81 на міс.)	1109,4 грн. на рік (92,45 на міс.)	Місячна абонплата КП «Водоканал» за відсутності лічильника, за середньою нормою споживання

Розмір плати за послуги ВП і каналізації у м. Запоріжжя для домогосподарств для пільгових категорій населення (грн в год)	0-799,29	0-832	Пільгові категорії населення мають право на знижку на оплату комунальних послуг 25-100%, залежно від категорії, пораховано від середньої плати за вирахуванням знижок
Середній дохід населення Запорізької області (грн на год)	У середньому 38748 (3229 на міс.) У 25% населення дохід становив 840-1200 грн. на міс. (10080-14400 грн. в год), У 28% 1200-1560 грн. (14400-18720)	У середньому 48120 (4010 на міс.) У 17,2% населення дохід становив 1200-1560 грн. (14400-18720), у 25,7% - 1560-1920 (18720-23040 грн. на рік)	Держстат
Середній дохід населення Запорізької області із мало забезпечених груп населення (прожитковий мінімум) (грн в год)	10 111,4 на рік (853,2 на міс.)	13364 грн на рік (1113,6 грн. на міс.)	Держстат
Державні фінансові ресурси, витрачені на забезпечення прийнятності цін на послуги ВП та каналізації (млн. грн)	даних немає	У 2014 р. профінансовані видатки за нараховані населенню субсидії за водопостачання та водовідведення 3 927 125 грн.	Дані ЗОДА
Державні фінансові ресурси, витрачені на забезпечення прийнятності цін на ВП та ВВ (грн на особу населення)	-	В 2014 році житловою субсидією користувалися 18030 заявників, виходить у середньому по 217,81 грн.	Дані Управління соціального захисту населення, наші підрахунки
Державні фінансові ресурси, витрачені на забезпечення прийнятності цін на ВП та ВВ (% от бюджетних видатків у секторі ВП та каналізації)	-	-	Відповіді на це питання не отримали ні від ЗОДА, ні від міськради

Підвищувати ціни на послуги дозволено лише після дозволу місцевої влади, і тарифи на ВП та ВВ, попри прохання «Водоканалу», не підвищуються з 2012 року (хоча і є одними з найвищих в Україні). Запоріжжя на 1.01.2015 р. знаходиться на 3-му місці у країні за рівнем тарифів на послуги водопостачання (4,75 грн. за метр куб., тариф уведено ще 01.04.2012), із зазначеною фактичною собівартістю води 4,12 грн за м. куб.

Для порівняння: у сусідньому Дніпропетровську, який так само знаходиться на березі р. Дніпро, собівартість ВП розраховується як 3,46 грн., тариф на воду – 3,41 грн.

Щодо вартості водовідведення, тарифи в Запоріжжі середні по країні: 3,24 грн за м. куб. стоків для населення, 4,19 для комерційних споживачів. При тому, що фактична собівартість послуги значно нижча - 2,80, це подається як втрати.

Проте, за даними КП «Водоканал», станом на 01.05.2015 року з 27 базових підприємств України по рівню тарифів для населення м. Запоріжжя займає 12 місце на послуги водопостачання та 22 місце на послуги водовідведення, для інших споживачів 6 і 15 відповідно.

На підприємстві «Облводоканал» тарифи ще вищі (з 01.01.2012 року діють єдині тарифи, затверджені рішенням сесії Запорізької обласної ради від 24.11.2011р. №40):

Водопостачання: для населення – 6,16 грн., для бюджетних установ – 8,25 грн., для інших споживачів – 10,33 грн. За офіційно визнаною фактичною собівартістю ВП Запорізька область посідає 2-е місце по країні після Луганської області, а по інших областях тарифи на водопостачання вдвічі нижчі, що викликає питання у громадськості.

Тарифи на водовідведення у області теж високі: для населення – 6,74 грн., для бюджетних установ – 9,56 грн., для інших споживачів – 11,31 грн. Розрахунків фактичної собівартості послуг ВП та ВВ по «Облводоканалу» у відкритому доступі немає. Метою нашого дослідження був аналіз ситуації у місті Запоріжжі, але очевидно, що у області проблем значно більше і є широке поле для діяльності місцевої громадськості.

Існує механізм перехресного субсидіювання: зниження тарифів для населення за рахунок завищених цін для комерційних споживачів.

Собівартість надання послуг ВП та ВВ різниться для різних районів міста та приміських сел, куди постачає воду КП «Водоканал», але тарифи встановлено для всіх однакові, що можна вважати перехресним субсидіюванням.

У 2014 р. з Держбюджету на погашення заборгованості з різниці в тарифах зокрема за послуги з централізованого ВП та ВВ, що вироблялися, спрямовано 2900 млн.грн. За 2014 рік за рахунок субвенції з державного бюджету у Запоріжжі профінансовані видатки за нараховані населенню субсидії у сумі 26359,322тис.грн., у тому числі за водопостачання та водовідведення – 3927,125тис.грн. При цьому багато хто не може скористатися допомогою через те, що субсидія не призначається, якщо у житловому приміщенні зареєстровані особи працездатного віку, які не працювали, не навчалися за денною формою навчання та не були зареєстровані у службі зайнятості населення як такі, що шукають роботу, протягом трьох місяців, що передують місяцю звернення.

На 2015 рік в міському бюджеті не передбачено збільшення сум на фінансування субсидій за водопостачання та водовідведення, оскільки на поточний момент тарифи у порівнянні з 2014 роком не зросли. За цей час КП «Водоканал» неодноразово наполягав на підвищенні тарифів, останній раз улітку 2014 р., але зростання тарифів було заборонене рішенням місцевої влади.

На 2015 рік оголошено про суттєве зростання тарифів, тож очікуємо зросту кількості населення, для яких плата за послуги ВП та ВВ є завискою. Наразі «Водоканал» уже проводить відключення за власними графіками, за борги понад 300 грн., чим порушує право на воду, гарантовані Конституцією та міжнародними Конвенціями.

Запорізькій області на надання пільг та житлових субсидій населенню у 2014 р. виділено 65611,74217 грн. На погашення заборгованості з різниці в тарифах також було виділено субвенцію у сумі 321833,8 тис. грн.

На думку експертів, політика надання державних субвенцій на покриття збитків місцевих підприємств водопровідно-каналізаційного господарства не стимулює їх працювати над зниженням собівартості послуг. Нагадаємо, що у тарифи закладаються і втрати води, які становлять у Запорізькій області біля 40% (у 2012 р. було 57,7%, при тому, що в 2013 р. упровадження програм зонування дозволило знизити втрати води на 15%).

Відповідно, споживачі платять на 40% більше, ніж отримують послуг водопостачання та водовідведення, що вважаємо неприйнятним.

Отже, наша робоча група зробила такі **висновки**. В Україні рівне право на воду та санітарію лише декларується, але не прописане у конкретних програмах, відповідно не існує механізмів його дотримання, як і багатьох гарантованих Конституцією прав людини. У досліджуваній період у Запоріжжі через узяття кредитів та підвищення тарифів загострилася проблема втрати доступу до водопостачання та водовідведення, що наразі ігнорується державою

та місцевою владою. Проблема має суто економічні причини і вирішується за умови підвищення життєвого рівня населення у державі. Існуюча тарифна політика, яка дозволяє закладати у тариф 30% втрати при транспортуванні, не є ефективною, необхідно знизити норматив до європейських 4-10%. Також є проблема із контролем бюджету, визначення фактичної собівартості послуг запорізького КП «Водоканал» та звітами перед громадою самого Департаменту ЖКГ Запорізької міської ради.

При існуючих складнощах отримання субсидій населенням подальше підвищення тарифів на житлово-комунальні послуги, зокрема на водопостачання та водовідведення, може призвести до зростання кількості боржників і проблем самих постачальників послуг.

Державні та регіональні програми щодо покращення якості питного водопостачання фінансуються погано, а кошти витрачаються із порушеннями, що відзначає Рахункова палата.

Функції Держсанепідслужби суттєво обмежені державою у середині 2014 р., перевірки фактично заборонені, санітарно-гігієнічний моніторинг у окремих установах, організаціях, на підприємствах фактично не робиться, тож дані про якість води обмежені.

Коштів на скорочення географічної нерівності доступу до води та санітарії між міським та сільським населенням у Державному та місцевому бюджетах виділяється недостатньо, хоча стан забезпечення питною водою у Запорізькій області поступово покращується, але коштів на реконструкцію систем водозабезпечення критично не вистачає, що призводить до значних втрат – 32,7% при транспортуванні. Більшість користується привізною водою.

Запорізька місцева влада має перерозподілити фінансування і виділяти кошти на заміну трубопроводів у лікувально-профілактичних та навчальних закладах, кошти на лабораторний контроль якості води «на крані» та, за потреби, на встановлення установок доочищення води.

Таким чином, держава має нарешті створити стратегію модернізації житлово-комунальної сфери, стимулювати енергозбереження та зниження видатків водопровідно-каналізаційних підприємств.